

Državni izpitni center

M 2 3 2 5 6 1 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

UMETNOSTNA ZGODOVINA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 28. avgust 2023

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

DEL A**Izpitna pola 1****1. naloga: Grška umetnost**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	2	agora: ♦ politično, gospodarsko in družabno središče grškega mesta akropola: ♦ sakralno središče mesta, s svetišči bogov zaščitnikov in zakladnico	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ dorski stebri red	
	2	dve od: ♦ friz je sestavljen iz triglifov in metop ♦ deblo stebra nima baze, ampak je položeno neposredno na stilobat ♦ preprost kapitel ♦ bolj čokato deblo stebrov ♦ kanelirani stebri	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	2	♦ uporaba razmerij zlatega reza ♦ optične korekture (usločen stilobat, neenak razmik med stebri, obračanje stebrov navznoter, entazis ...)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	3	♦ 1: pronaos ♦ 2: cela/naos/sanktuarij ♦ 3: opistodom/aditon/zakladnica	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	2	ena od: ♦ kore ♦ mlada deklica devica ena od: ♦ kip je postavljen v zahvalo ali priprošnjo bogovom kot dar ♦ kip je postavljen v dar boginji Ateni	
	2	dve od: ♦ arhaiski nasmešek ♦ statičnost, togost ♦ frontalnost ♦ simetrija ♦ polikromacija	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Žale – propileje ♦ tržnica – stoa/agora ♦ slovenski parlament – akropola ♦ NUK – jonski stebni red, procesijsko stopnišče 	

2. naloga: Umetnost visokega srednjega veka

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ romanika ♦ 11., 12. stoletje 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ benediktinci ♦ cistercijani ♦ kartuzijani 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	2	tloris, dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Je longitudinalen, v obliki latinskega križa. ♦ Ima 3–5 ladij, prečno ladjo, ki na križišču predstavlja korni kvadrat. ♦ Korni kvadrat tvori t. i. vezani sistem, ki je značilno prostorsko oblikovno načelo. ♦ Na vzhodu je apsida, pod njo kripta. ♦ Kor ima korni obhod in žarkaste kapele. 	
	2	zunanost, dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Je masivna, s kamnito in/ali opečno steno. ♦ Pročelje krasijo okenske odprtine: bifore, trifore, slepi loki ... ♦ Nad kornim kvadratom je zvonik. ♦ Pročelje dopolnjujeta dva zvonika; v Italiji je zvonik samostojen – kampanile. 	
	2	notranost, dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Glavna ladja se zaključuje z banjastim obokom. ♦ Rebra na oboku slonijo na stebrih ali slopih. ♦ Značilni so polkrožni liki na portalu, okenskih zaključkih, slepih arkadah ... 	
Skupaj	6		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	♦ timpanon/luneta	
	3	tri od: ♦ Vežano je na arhitekturo v obliki reliefa. ♦ Značilna je fantastičnost v oblikovanju figur. ♦ Kompozicija je simetrična. ♦ Figure so upodobljene po načelu hierarhičnosti, so shematizirane, tipizirane. ♦ Figure so postavljene frontalno, so toge, statične, disproporcionalne.	
	1	♦ poslednja sodba	
Skupaj	5		

3. naloga: Gotika na Slovenskem

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ Ptujška gora	
	1	♦ štajerski plemiči / celjski grofje ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	1	♦ dvoranska cerkev / stopnjevana dvorana	
	3	tri od: ♦ šilasti loki ♦ krogovičje ♦ stene, predrte z visokimi okni ♦ zunanji oporniki ♦ dvojno paralelni obok / križnorebrasti obok ♦ poligonalni zaključek	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	3	tri od: ♦ gotska S-linija / gotski kontrapost ♦ eleganca razpotegnjenih figur ♦ mili obrazi ♦ modne/umetelne pričeske ♦ nežne prefinjene roke ♦ mehko padajoča draperija oblačila	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	♦ slika 3.3: pietà/sočutna ♦ slika 3.4: pohod in poklon treh kraljev	
	1	♦ Motiv je zasnovan kot sodobna plemiška parada, slavnostni sprevod eksotičnih živali in razkošnih oblačil, ki ga spremlja nenavadno spremstvo romarjev, vagabundov ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Kranjski prezbitarij ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ nebeško liturgijo ♦ nebeški Jeruzalem ♦ nebeško hierarhijo ♦ Kristusa in Marijo v mandorli, 4 evangeliste, 4 cerkvene očete, svetnice, angele z armo christi, muzicirajoče angele ... 	Za en pravilen odgovor 1 točka.
	1	<ul style="list-style-type: none"> ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Mirna na Dolenjskem ♦ Sv. Primož nad Kamnikom ♦ Crngrob ♦ Suha ♦ Hrastovlje ♦ Ptujška gora ... 	
Skupaj	3		

4. naloga: Prepoznavanje umetnika

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	♦ Tizian	Za oba pravilna odgovora 1 točka.
	1	<ul style="list-style-type: none"> ♦ v 16. stoletju ♦ v Benetkah 	
	1	<ul style="list-style-type: none"> ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ visoka renesansa ♦ beneška renesansa 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ s tremi geometrijskimi liki (krog, kvadrat, dva trikotnika) ♦ zemeljski kvadrat in nebeški krog, znotraj njiju dva trikotnika 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	<ul style="list-style-type: none"> dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ voluminozne figure ♦ mehko senčenje ♦ tople, žareče barve 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	<ul style="list-style-type: none"> ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ papež Pavel III. ♦ sveti rimski cesar / španski kralj Karel V. 	
	1	♦ celopostavni/reprezentativni portret	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ mitološka snov	
	1	♦ boginjo Venero / kurtizano v podobi boginje Venere	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	ena od: ♦ Giovanni Bellini ♦ Giorgione ♦ Tintoretto	
	3	skupna značilnost: ♦ ležeči akt / ležeče golo žensko telo razliki: ♦ budna Venera – speča Venera ♦ akt v notranjščini – akt v naravi	Za en pravilen odgovor 1 točka.
Skupaj	4		

5. naloga: Prepoznavanje obdobja in ikonografije

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
5.1	4	♦ slika 5.1: Venera/Afrodita – školjka ♦ slika 5.2: Merkur/Hermes – krilati sandali, krilato pokrivalo, kaducej ♦ slika 5.3: Neptun/Pozejdon – trizob ♦ slika 5.4: Perzej – Meduzina glava	Za vsako pravilno ime božanstva in za ustrezen atribut 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
5.2	1	♦ manierizem	
	2	dve od: ♦ figura serpentinata ♦ opuščanje klasične uravnoveženosti, simetrije ♦ odrekanje kanonu idealnih proporcev ♦ podaljšane, sloke in spotegnjene figure ♦ prefinjena eleganca ♦ razgibanost figur	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
5.3	1	♦ žrtvovanje Izaka	
	1	♦ Bog je Abrahamu ukazal, naj mu žrtvuje edinca Izaka. Ta se je Abrahamu in Sari rodil pozno, na stara leta. Abraham naj bi Izaka žrtvoval na gori, ki jo je določil Bog. Z Izakom sta odpotovala sama. Sin je tovoril drva, na katerih naj bi bil žrtvovan. Med potjo je vprašal očeta, kje je žrtvena žival, in ta mu je odgovoril, da bo »Bog sam priskrbel jagnje za žgalno daritev«. Ko je hotel Abraham žrtvovati edinca, ga je ustavil Gospodov angel. Za njim je videl ovna, ki se je »z rogovi zapletel v trnje«, in ga žrtvoval.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
5.4	1	♦ Sv. Ana Samotretja je Marijina mati. / Ob sv. Ani sta Marija in Jezus.	
	1	♦ Leonardo da Vinci	
	1	♦ Z izrazom univerzalni človek (uomo universale) tega umetnika opredeljujemo zato, ker je bil genij: slikar, znanstvenik ...	
	3	tri od: ♦ sfumato ♦ piramidalna kompozicija ♦ atmosferska perspektiva ♦ idealizirane figure	
Skupaj	6		

Skupno število točk: 60

Izpitna pola 2

1. naloga: Prepoznavanje umetnika

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ Gianlorenzo Bernini	
	1	♦ Rim, 17. stoletje	
	1	ena od: ♦ Tudi on je bil genij, univerzalni človek, kipar, arhitekt, slikar in scenograf, ki je pomembno vplival na videz baročnega Rima. ♦ Bil je vodilna umetniška osebnost svoje dobe. ♦ Dobival je najprestižnejša naročila (papeži, kardinali).	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ Apolon in Dafne	
	2	♦ Apolona je Kupid ustrelil z zlato puščico, ki je v njem povzročila ljubezen do nimfe Dafne, njo pa je zadel s svinčeno puščico, ki je v njej vzbudila odpor do snubca. Bežala je pred njim in prosila svojega očeta, rečnega boga Peneja, naj ji odvzame lepoto, da je Apolon ne bo več nadlegoval. Kip prikazuje usoden trenutek, ko se začne lepa nimfa spreminjati v lovor. Obupan Apolon si je nato iz njenih vej spletel venec.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	3	tri od: ♦ usodni/ključni trenutek ♦ patos ♦ izničenje lastnosti materiala ♦ teatraličnost ♦ diagonalna kompozicija ♦ asimetričnost ♦ obhodni kip ♦ silovitost ♦ dramatičnost	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ Bil je njegov pomemben naročnik/mecen.	
	1	♦ Gre za doprsni kip / busto.	
	1	ena od: ♦ Portretiranec ima rahlo odprta usta, kot bi bil ujet sredi pogovora. ♦ Izničenje lastnosti materiala – npr. detajli kože obraza, tkanina oblačila ... ♦ Prepoznavnost upodobljenca. ♦ Portretiranec daje vtis gibanja (zasuk glave).	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ Vodnjak štirih rek (sveta)	
	1	♦ vsaka figura predstavlja eno svetovno reko / eno dotlej znano celino	
	1	♦ Vodnjak treh kranjskih rek / Robbov vodnjak v Ljubljani	
Skupaj	3		

2. naloga: Romantika

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	ena od: ♦ 1800–1850 ♦ prva polovica 19. stoletja	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	slika 2.1, ena od: ♦ prikazuje idilično lepoto krajine, spokojnost podeželja ♦ vidimo sožitje, harmonijo med človekom in naravo ♦ za sliko je značilno nostalgično občutje, hrepenenje po brezskrbni mladosti, mirnem podeželskem življenju, ki postopoma izginja	
	1	slika 2.2, ena od: ♦ slika prikazuje silovitost in destruktivno moč narave ♦ majhnost in nemoč človeka vpričo mogočnosti narave	
	1	ena od: ♦ ideja ♦ tema ♦ razpoloženje	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	2	dve od: ♦ beg v naravo ♦ izoliranost/odmaknjenost od družbe ♦ beg iz stvarnosti / eskapizem ♦ osamljenost, nerazumljenost ♦ hrepenenje po nedosegljivem ♦ občudovanje, doživljanje sublimnega v naravi ♦ subjektivno doživljanje sveta ♦ odkrivanje odročnih, odmaknjenih, neobljudenih krajev	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	♦ orientalizem	
	1	ena od: ♦ srednji vek ♦ ljudsko izročilo, pravljice ♦ književnost ♦ časopisne novice ♦ sanje, podzavest ♦ eksotične civilizacije, eksotični kraji ♦ svetobolje	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	♦ Po francoski revoluciji umetniki izgubijo velike naročnike in mecene (vladarje, cerkev), prepuščeni so trgu in drugačnemu družbenemu uveljavljanju, z razstavljanjem, akademskim priznanjem in iskanjem prepoznavnosti v javnosti.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	2	slika 2.5: ♦ slovenska identiteta ♦ topografsko prepoznavna slovenska krajina, osrednji motiv postanejo prepoznavni motivi slovenske krajine na heroičnem formatu, idealizirana lepota	
	2	slika 2.6: ♦ španska identiteta ♦ Na sliki je prikazano nasilje Francozov nad španskimi civilisti zaradi upora v Madridu. Predstavljena je brutalna eksekucija, v kateri so se znašli navadni ljudje, med katerimi izstopa figura moškega, ki se pogumno postavi po robu smrti in je simbol upora proti tuji nadvladi ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	2	♦ bidermajer ♦ meščanstvo	

3. naloga: Impresionizem

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ v drugi polovici 19. stoletja / med letoma 1860 in 1890 ♦ v Franciji 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Claude Monet ♦ Impresija, sončni vzhod 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Umetniki ne posnemajo več zvesto narave, slikajo trenutek, vtis nenehno gibajoče se stvarnosti. ♦ Slikali so na prostem – plenerizem. ♦ Uporabljajo barve v tubi, ki jih mešajo na platnu s slikarsko lopatico, čopičem. ♦ Poteze čopiča so hitre, da bi bolje ponazorili trepetanje svetlobe. ♦ Črne barve ni. ♦ Pastozni nanosi barve. ♦ S svetlimi barvami in hitrimi potezami čopiča so dosegli atmosfersko igro svetlobe in barvnih tonov. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ teme iz vsakdanjega urbanega velemestnega življenja: zabavišča, gostilne, bari, kavarne ... ♦ osamljenost, alkoholizem, prostitucija ♦ preživljanje prostega časa ♦ sprehodi, zabave ♦ železniške postaje 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ po letu 1900	
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Rihard Jakopič ♦ Matija Jama ♦ Matej Sternen ♦ Ivan Grohar 	
	1	♦ Raziskoval je spreminjanje svetlobe v različnih letnih časih in dobah dneva.	
	1	♦ Dunaj	
Skupaj	5		

4. naloga: Umetnost prve polovice 20. stoletja

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	4	<ul style="list-style-type: none"> ♦ slika 4.1: fauvizem ♦ slika 4.2: ekspresionizem ♦ slika 4.3: futurizem ♦ slika 4.4: konstruktivizem 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ močne, čiste barve ♦ poenostavljene, ploskovite oblike 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	1	♦ analitično razstavljanje predmetov na geometrijske oblike / pomnožitev pogledov	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ kolaž ♦ readymade 	
	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ kombiniranje različnih materialov na slikovni ploskvi ♦ uporaba industrijsko izdelanega vsakdanjega predmeta 	
	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Pablo Picasso ♦ Marcel Duchamp 	
Skupaj	6		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ provokacija in ironija ♦ upor proti obstoječemu redu ♦ problematiziranje umetnosti ♦ razvrednotenje umetniškega dela in estetskih norm 	

5. naloga: Arhitektura 20. stoletja na Slovenskem

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
5.1	1	♦ Jože Plečnik	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
5.2	1	♦ Moderni klasicizem temelji na kombiniranju elementov iz starega veka in antike z modernimi gradbenimi tehnikami in materiali (beton, železo, umetni kamen).	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
5.3	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ slika 5.1: Tromostovje ♦ slika 5.2: Žale ♦ slika 5.3: NUK 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
5.4	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Deluje kot monoliten blok, saj se je zgledoval po florentinski renesančni palači. ♦ Stavba ima štiri trakte in še peti povezovalni trakt, namenjen stopnišču, ki nas popelje v čitalnico. ♦ Plašč stavbe je iz rustikalnih kamnitih vložkov, vmesnih poravnav iz opeke in z izstopajočimi okni. ♦ Nad vhodom je balustrada iz poenostavljenih etruščanskih posod. ♦ Dvorana čitalnice je nasprotje stopnišču, je svetla in zaradi lesene opreme deluje toplo. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
5.5	1	♦ Vladimir Šubic	
	1	♦ Stavba je zasnovana funkcionalistično, vendar ima še okrasje.	
	1	♦ iz železobetona	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
5.6	2	♦ Ivan Vurnik ♦ Zadržna gospodarska banka	
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Zgledovanje po ljudski ornamentiki na zunanosti in notranosti stavbe. ♦ Težnja po arhitekturi, ki bo tipična slovenska. ♦ Dekorativni videz z barvito poslikavo v rdeči, modri, beli in rumeni barvi, slovanska trobojnica. ♦ Ploskovita dekoracija z barvami, brez arhitekturnih elementov. ♦ Vzorec stiliziranega nageljna na fasadi. 	
Skupaj	4		

Skupno število točk: 60

DEL B**Navodila za ocenjevanje**

Navodila za ocenjevanje so pripravljena v skladu s poglavjem 3.2 »Tipi nalog in ocenjevanje« in z merili ocenjevanja posameznih delov izpita, ki so objavljena v poglavju 3.3.2 v Predmetnem izpitnem katalogu za splošno maturo 2020 – Umetnostna zgodovina.

Elementi ocenjevanja	Merila	Točke	Skupaj
1. podatki o umetniškem delu	ime umetnika, naslov izbranega umetniškega dela ali ime in kraj, kjer stavba stoji, okvirni čas nastanka, tehnika ali material, približna velikost in umestitev v slogovno obdobje	za vsako pravilno navedbo 1 točka	4 točke
2. oblikovna razčlemba	navedena ni nobena od oblikovnih lastnosti umetniškega dela	0 točk	3 točke
	opis motiva ter navedba in opredelitev enega ali dveh elementov oblikovne analize (telesnost, prostor, kompozicija, barve, svetloba, tekstura ...) izbranega likovnega dela, razčlemba je pomanjkljiva	1–2 točki	
	navedba večine oblikovnih elementov v povezavi s kompozicijskimi lastnostmi in sestavo, jasna opredelitev in povezava s slikovnim gradivom	3 točke	
3. vsebinska razčlemba	navedena ni nobena od vsebinskih lastnosti umetniškega dela	0 točk	3 točke
	opis in prepoznavna ikonografskega motiva, interpretacija je pomanjkljiva in nejasna	1–2 točki	
	natančna opredelitev vsebine upodobljenega dela in njegovega sporočila; interpretacija je jasna, samostojna in smiselna	3 točke	
4. navedba okoliščin nastanka umetnine, umetniški vplivi in pomen za umetnost	naveden ni nobeden od zahtevanih elementov	0 točk	3 točke
	pomanjkljiva navedba okoliščin oziroma vplivov na izbrano umetniško delo; razlaga ni jasna	1–2 točki	
	celovita navedba okoliščin, smiselno povezano opredeljeni umetnostni vplivi in jasno označen pomen dela za umetnost; interpretacija je smiselna in samostojna	3 točke	
5. primerjava obeh umetniških del	navedena ni nobena primerjava	0 točk	5 točk
	navedena je ena zahtevana primerjava	1 točka	
	navedeni sta dve zahtevani primerjavi	2 točki	
	navedene so tri zahtevane primerjave	3 točke	
	navedene so štiri zahtevane primerjave	4 točke	
	navedenih je pet zahtevanih primerjav	5 točk	
6. opredelitev odnosa do likovnih del	odnos do obeh umetniških del ni naveden	0 točk	2 točki
	zapis odnosa do obeh umetniških del	1 točka	
	smiselna opredelitev odnosa do obeh umetniških del z utemeljitvijo	2 točki	

Skupno število točk: 20

Izpitna pola 1

6. naloga

EO	Rešitev
1	<p>štiri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ cerkev San Vitale ♦ Ravena ♦ 526–547 (prva polovica 6. stoletja) ♦ monumentalna gradnja ♦ opečna gradnja ♦ bizantinska umetnost
2	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Zasnovana je kot središčna (centralna) arhitektura. ♦ Osrednji oktagon je visok tri nadstropja, kupola pa nima več izvirne oblike. ♦ Okoli osemkotnega prostora je obhod (ambulatorij), ki nadomešča stranske ladje, nad njim pa je galerija (empora). ♦ Popolnost osemkotnika prekinja apsida. Osrednji osemkotnik obkroža osem slopov. ♦ San Vitale je opečnata stavba. ♦ Notranjost je pregledna, razgibana in jasno razčlenjena na posamezne prostore. Osrednji prostor se povezuje z obhodnim prostorom z razgibanimi, polkrožnimi eksedrami, ki povezujejo oba prostora. ♦ Opazni so kontrasti med osvetljenimi in senčnatimi prostori. Zaradi precej velikih oken je cerkev svetla. ♦ Pod svetlobnim nadstropjem se osrednja ladja v pritličju razširja v stranski obhod – to je ambulatorij, obhodni del cerkve, z galerijo v nadstropju nad njim. Kupola učinkuje kot poseben vir svetlobe za središčni del in tudi apsida je razsvetljena z dvema vrstama oken. ♦ Vsaka stranica osemkotnika šteje po tri okna, ki jih ločujejo lizene. V nadstropju apsidalnega dela je trifora. ♦ Pred stavbo je nekoč stal atrij, od katerega se je ohranil nenavaden narteks (ki ni simetričen) z dvema stolpoma. Cerkev je bogato okrašena z mozaiki (npr. s portretoma cesarja Justinijana in njegove žene Teodore), materiali v njej so razkošni (npr. porfir, jaspis, oniks in bogate barve, kot sta škrlatna, modra, zelena in zlata itd.). ♦ Kiparskega okrasja ni, cerkev pa ima zelo lepo izklesane kapitole z videzom kamnite čipke.
3	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Cerkev je posvečena krajevemu mučencu sv. Vitaliju, ki je bil začetnik krščanstva v Raveni. ♦ Uporabljali so jo kot dvorno kapelo bizantinske uprave v Raveni. ♦ V San Vitalu je izražena simbolika s številom osem (oblika osemkotnika) kot simbolom večnosti in številom tri kot božjim številom (sv. Trojica: tri okna v steni, trifora v prvem nadstropju apsid). ♦ Nasprotje med skromno opečnato zunanjščino in razkošno mozaično okrašeno notranjščino temelji na izročilu prvih krščanskih bazilik, ki poudarjajo poduhovljeno notranjost krščanske vere. ♦ Najbolj znana mozaika v cerkvi prikazujeta uradna portreta bizantinskega cesarja Justinijana in njegove žene Teodore. Simbolno sta večna darovalca v tej stavbi.
4	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Pobudnik gradnje cerkve San Vitale je bil ravenski škof Eklezij, pokrovitelj gradnje pa je bil tamkajšnji bankir grškega rodu Julianus Argentarius, čigar monogram je mogoče najti na kapitelih. ♦ Cerkev so začeli graditi, ko so v Raveni vladali Vzhodni Goti. ♦ Cerkev so posvetili v času škofa Maksimiljana, ki je upodobljen na mozaiku v Justinijanovem spremstvu. ♦ Cerkev San Vitale je zgrajena po bizantinskih vzornicah: njena zasnova posnema cerkev sv. Sergija in Bakha v Carigradu, ki je nastala le nekaj let prej. ♦ Po zgledu San Vitala je dal cesar Karel Veliki v 9. stoletju v Aachnu zgraditi dvorno kapelo, ki je spadala v okvir njegove dvorne palače. Arhitekt Odon iz Metzja je vzor nekoliko predelal.
5	<p>pet od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ San Vitale in San Carlo sta središčno zasnovani sakralni stavbi, katerih osrednji del pokriva kupola.

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Tloris San Vitala temelji na oktogonu, tloris San Carla pa na variaciji ovala, ki temelji na elipsi in predstavlja kompromis med vzdolžnim in centralnim prostorom. ♦ Obe stavbi predstavljata ravnotežje med statičnim in dinamičnim prostorom. V San Vitalu dinamiko prostora ustvarjajo polkrožne niše/eksedre, ki posegajo konkavno v ambulatorij in galerijo. V San Carlu konkavne oltarne niše in valovita stena ustvarjajo dinamičen ritem konveksno-konkavnega, zato prostor deluje bolj dinamičen kot v San Vitalu. ♦ San Vitale stoji na mestu, kjer je mučeniške smrti umrl sv. Vitalij, takim zgradbam pravimo martirij. San Vitale je služil tudi kot dvorna kapela. San Carlo je samostanska cerkev, posvečena sv. Karlu Boromejskemu. ♦ Za martirij je značilna središčna zasnova, saj so take stavbe izvorno obdajale in označevale grobove mučencev kot mavzoleji ali spominske kapele. San Carlo je majhna ogelna stavba v okviru samostana. ♦ San Vitale je opečna stavba, v notranjosti oblečena v najrazličnejše vrste dragocenega marmorja in mozaik. Stavba deluje toplo. San Carlo je bolj monokromatska stavba, zunaj ometana v barvi kamna, ki se pojavlja v arhitekturnem okrasju fasade, v notranjosti pa izstopa belina štukirane notranjosti. ♦ V obeh stavbah igra pomembno vlogo svetloba. Na cerkvi San Vitale so velika okna zastrta z alabastrom, ki ustvarja pridušeno mistično svetlobo. V San Carlu plastičnost stene dopolnjujejo votle niše z okni, ki s svojimi loki na pendentivih nosijo kupolo s svetlobnico, kar ustvarja vzorec različno osvetljenih površin, baročni chiaroscuro. ♦ Zunanost San Vitala členijo lizene, vendar fasada učinkuje zelo preprosto in manj členjeno kot valovita stena San Carla, na kateri je uporabljeno več arhitekturnih elementov in kiparskega okrasja. Stranice San Vitala so enakovredne, namenjene pogledu z vseh smeri, na San Carlu pa je poudarek na vhodnem pročelju in diagonalnem pogledu iz ogla dveh pravokotno sekajočih se ozkih ulic. ♦ Prva stavba poudarja poduhovljeno, razkošno notranjost stavbe, druga stavba ima enakovredno razgibano zunanost in notranjost stavbe. ♦ Obe stavbi temeljita antični arhitekturi in izhajata iz nje, prva z opečno gradnjo in zasnovano, druga z uporabo klasičnih arhitekturnih elementov. ♦ San Vitale je vplival na dvorno kapelo Karla Velikega v Aachnu, San Carlo pa na nadaljnjo baročno arhitekturo predvsem v nemških deželah.
6	♦ Kandidat primerjalno opredeli svoj osebni odnos do likovnih del v nalogi z utemeljitvijo.

7. naloga

EO	Rešitev
1	<p>štiri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Pol, Jean in Herman iz Limbourga (bratje Limbourg) ♦ Sijajni horarij vojvode Berryjskega (orig. Les Très riches Heures du Duc de Berry), januar 1413–1416 (15. stoletje) ♦ iluminacija na pergamentu (miniaturno/knjižno slikarstvo) ♦ posamezna iluminacija 24,1 x 15,3 cm (slika malih mer) ♦ Musée Condé, Chantilly, Francija ♦ pozna gotika/mednarodni gotski slog
2	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Sijajni horarij vojvode Berryjskega je bogato okrašena zbirka molitev, zbranih za vsako uro v dnevu, zato se tudi imenuje »bogate ure«. ♦ Celoto sestavlja 206 izjemno kakovostnih listov s 65 miniaturnimi in 66 velikimi iluminacijami, ki jih dopolnjujejo številne okrašene inicialke. ♦ Rokopis je izjemno bogato iluminiran, vrhunec pa je 12 celostranskih upodobitev mesecev. ♦ Na teh listih je oblikovano likovno polje splošne oblike: pokončen pravokotnik z gornjim polkrožnim zaključkom. Pod obokom neba so naslikani bogati prizori z značilnimi opravili za posamezni mesec pred natančno razčlenjenim krajinskim ozadjem. ♦ V navidezni polkrogli neba so upodobljeni astrološka nebesna znamenja, značilna za posamezni mesec (npr. v maju bik in dvojčka), in sončni voz, ki potuje po nebu.

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Iluzijo prostorskega poglobljanja so slikarji ustvarili z natančnimi detajli in nesistematično, predvsem z zmanjševanjem figur glede na njihovo navidezno odmaknjenost od gledalca. ♦ Figure so senčene in zato delujejo polnoplastično, a se zdijo lutkaste, brez svojega življenja, konture so jasne. ♦ Svetloba je enakomerno razporejena. ♦ Upodobitve so idealistične, vendar z nekaterimi realističnimi detajli. ♦ Na podobah se jasno izrisuje prostorski plan, prednji, srednji in zadnji. ♦ Kompozicija je skrbno grajena, osrediščena z gradovi v ozadju, velikokrat tudi s težnjo po uravnoveženosti in simetriji. ♦ Zelo natančno so upodobljeni takratna oblačila in stavbe v ozadju, ki jih vse lahko prepoznamo. ♦ Liki izražajo prefinjenost dvornega življenja. Zato so slikarji uporabili veliko ultramarina. Plašči plemičev so v nasičenih ultramarin, zelenih in rdečih barvah, ozadje pa je v bolj pastelnih odtenkih.
3	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Dvanajst upodobitev mesecev predstavlja koledarski del horarija. Prikazovanje mesecev z za posamezni mesec značilnimi opravili je bilo v srednjeveški umetnosti ustaljena praksa. ♦ Predstavitve mesecev so vsebinsko celovite kompozicije, sestavljene iz arhitekturnih vedut, večfiguralnih skupin in krajinskih prizorišč, ki odsevajo spreminjanje letnih časov. ♦ Tako so pred nami celovito predstavljeni žanrski prizori dejavnosti, značilnih za izbrani mesec, hkrati pa različni opravki v zvezi z vojvodom Berryjskim. ♦ Na upodobitvah se izmenjujejo prizori iz življenja kmetov in aristokracije. Iz detajlov lahko razberemo veliko podatkov o takratnem življenju, od oblačenja do plemiških slovesnosti in kmečkega dela. ♦ Celota je idealiziran prikaz miru in izobilja, čeprav je bila v času, ko je delo nastalo, stoletna vojna na vrhuncu. Slavi posvetno življenje, kot ga je doživljala od širše družbe izolirana elita. ♦ V ozadju upodobitev prepoznamo gradove, ki jih je imel v lasti vojvoda Berryjski. ♦ Več strani v koledarju je posvečenih dvornemu življenju. Ozračje na sliki je polno prefinjene elegance, lahkotno, uživaško in veselo. ♦ Januar prikazuje vojvodo Berryjskega pri slavnostni pojedini. To je edini skupinski prizor v interierju, ki upodablja januarski običaj poklanjanja daril in praznovanja s portretom vojvode.
4	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Sijajni horarij je podoben drugim plemiških horarijem tistega časa, ki so vključevali molitve v tedenskih sklopih, vendar so bile v običajne horarije vpletene zgodbe iz življenja svetnikov ali zasebne molitve in naročnikove prošnje. ♦ Sijajni horarij ima namesto tega zelo bogate iluminacije, kakor da bi ustvarjalci te knjige želeli vidno ustvariti prestižen objekt za strastnega zbiralca. ♦ Delo je nastalo v srednjeveškem skriptoriju, ki so ga vodili bratje Limbourg. ♦ Za pozni srednji vek je značilno, da so se skriptoriji selili iz samostanov v cehovske delavnice, kjer so postali družinska obrt. ♦ V tem delu so bratje Limbourg pripeljali gotsko slikarstvo do vrhunca in v številnih detajlih že nakazujejo renesančno upodabljanje narave. ♦ O bratih je znanih zelo malo podatkov. Umrli naj bi bili zelo mladi, še ne 30-letni, zaradi epidemije kuge. ♦ Sijajni horarij je po letu 1410 naročil vojvoda Berryjski, brat francoskega kralja Karla V. Bil je eden največjih poznavalcev in ljubiteljev umetnosti ter naročnikov likovnih del tedanjega srednjeveškega sveta. ♦ Zbiral je umetniška dela (npr. italijansko slikarstvo), antične kovance, geme in dragulje. Imel je veličastno zbirko knjig: astronomskih razprav, Biblije, psalterjev, molitvenikov, zemljevidov in 15 horarijev. ♦ Bil je tako zapravljiv, da ob njegovi smrti – tudi on je umrl istega leta (1416) kakor bratje – ni bilo dovolj denarja za veličasten pogreb. ♦ Iluminacije Sijajnega horarija veljajo za odličen primer poznogotskega sloga, ki je cvetel na evropskih gradovih v začetku 15. stoletja. Zaradi razširjenosti mu rečemo mednarodni, zaradi družbene vezanosti pa tudi dvorski slog. ♦ Slikarji sledijo tradiciji severnega slikarstva, kar je očitno zaradi ljubezni do nadrobnosti in opazovanja narave. ♦ V delavnici bratov Limbourg so za izdelavo tega rokopisa uporabljali najfinejše čopiče in drage pigmente (lapis lazuli) ter povečevala, zaradi česar delo slovi po izbrušenih detajlih.

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ V delu bratov Limbourg je opaziti nekaj vplivov italijanskega slikarstva, posebno toskanskih slikarjev iz 14. stoletja (Simoneja Martinija, Taddea Gaddija, krajinskih študij Pietra in Ambroggia Lorenzettija).
5	<p>pet od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Obe umetnini sta manjših mer in prikazujeta žanrski prizor. ♦ Na obeh delih je upodobljena zabava. Na prvi sliki vidimo praznovanje praznika sv. Treh kraljev, na drugi sliki pa se mitološka junaka zabavata z metanjem kocke. ♦ Na obeh umetninah vidimo pomembne osebe: na prvem delu je upodobljena resnična oseba, francoski princ, brat kralja, vojvoda Berryjski, z visokimi predstavniki duhovščine in plemstva, na drugem delu pa sta mitološki figuri, polbog in junak grško-trojanske vojne Ahil ter njegov prijatelj Ajaks. ♦ Vse osrednje osebe, vojvoda Berryjski, Ahil in Ajaks, so upodobljene iz profila. Vsi trije nosijo dragocena, razkošno okrašena oblačila. ♦ Oba prizora sta pripovedna. Na obeh slikah je veliko detajlov. Osebe na obeh delih ne kažejo veselja oziroma sploh nobenih čustev. Upodobljene so, kot da komunicirajo med sabo, a pravega občutka o tem ne dobimo. Na obeh delih napisa dopolnjujeta dogajanje: na prvi sliki komornik vabi k bogato obloženi mizi, na drugi pa izvemo, da je Ahil premagal Ajaksa, saj izreče višje število kot njegov prijatelj. ♦ Delo na prvi sliki je iluminacija na pergamentu – gre za miniaturno, knjižno slikarstvo, delo na drugi sliki pa spada v črnofigur(al)ni slog poslikave grških antičnih vaz. ♦ Barvna paleta na prvi sliki je bogatejša kot na drugi sliki, kjer je omejena na črno barvo na naravnem ozadju terakote/keramike, beli detajli so vrezani. ♦ Figure na prvi sliki so senčene, a skoraj ploskovite, tonsko slikanje je šibko, figure delujejo lutkasto, brez pravega notranjega življenja, a so bolj realistične kot tiste na drugi sliki. Figure na drugi sliki so namreč povsem ploskovite, stilizirane, s tipiziranimi obrazi, anatomsko nepravilne, v celoti črne barve, detajli so vrezani. ♦ Figure na prvi sliki so še gotske oziroma pripadajo mednarodnemu gotskemu slogu, saj so šibke, lahkotne, brez pravih stojnih motivov. Figure na drugi sliki pa po oblikovnih značilnostih (anatomsko nepravilna telesa, statičnost, stiliziranost, mandljaste oči, skrbno oblikovani detajli las itd.) lahko uvrstimo v arhaisko obdobje antične grške umetnosti. ♦ Prostor na prvi sliki je precej neprepičljiv. Dogajanje je sicer postavljeno v dvorano, a ne čutimo prave globine, saj ni uporabljena ne barvna in ne linearna perspektiva. V vseh treh planih so osebe, pohištvo in arhitektura naslikani enako intenzivno, tapiserija zadaj pa kar prehaja v dogajanje v ospredju. Prostora na drugi sliki pa sploh ni, vidimo zgolj barvo terakote/keramike, na kateri je prizor z dvema igralcema. ♦ Kompozicija na prvi sliki je asimetrična, na drugi sliki pa simetrična.
6	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Kandidat primerjalno opredeli svoj osebni odnos do likovnih del v nalogi z utemeljitvijo.

8. naloga

EO	Rešitev
1	<p>štiri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Michelangelo Buonarroti (1475–1564) ♦ Mojzes (na nagrobniku papeža Julija II.) ♦ 1513–1515 ♦ bel marmor ♦ v = 2,35 m (nadnaravna velikost) ♦ cerkev San Pietro in Vincoli, Rim ♦ visoka renesansa
2	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Na prestolu sedi moški v zrelih letih; krasi ga dolga brada, pod desno roko drži tabli postave. ♦ Mojzes je postavljen v osrednjo nišo stenskega nagrobnika, ki ga prostorsko utesnjuje. Nameščen je tako, da sedi le približno en meter od tal, na nizkem podstavku.

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Sedeči mož pod pazduho desne roke stiska deset božjih zapovedi, ki jih je pravkar prejel. Mojzesovi prsti na desni roki so zapleteni v pramena brade, medtem ko je leva roka pokrčena in mu počiva v naročju. ♦ Velika moška figura je oblečena, draperija je izdelana z bogato izklesanimi, poliranimi gubami. ♦ Sedeče telo v niši je postavljeno frontalno, glavo in ramena ima obrnjene v desno. Pogled je ciljno usmerjen in izraža odločnost, silo in močno voljo. ♦ Telo je statično, ujet med mirovanjem in vidno izraženo zatrto željo, da bi Mojzes vstal. Ta dvojnost se kaže s postavitvijo nog: desna je opora, na kateri sloni teža telesa, z levo pa se odrija kvišku, da bi vstal. ♦ Telo je polnoplastično, gigantsko, v popolnih razmerjih. ♦ Oblikovanje telesnosti kaže na Michelangelovo odlično poznavanje človeške anatomije. ♦ Marmorna površina preroka je zglajena, gube draperije in prameni brade se prepletajo v samostojni, dramatično izrazni likovni govorici. ♦ Figura z desnim kolonom in zasukom telesa rahlo posega v prostor. ♦ Konture kipa so jasne. ♦ Zelo globoko klesanje ustvarja igro svetlobe in sence na površini kipa.
3	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Moški v zrelih letih je svetopisemski prerok Mojzes, ki mu v Stari zavezi pripisujejo pet knjig postave. ♦ Mojzes je gigantsko kiparsko delo, ki ga je kipar prikazal kot lik osamljenega voditelja, prevzetega s svojim poslanstvom. ♦ Fizična moč telesa kaže predvsem na njegovo moč volje, ki jo izraža obraz – terribilità. ♦ Drža in izraz obraza kažeta preiščljeno, modrost, pa tudi strašansko jezo, saj je prerok upodobljen v trenutku, ko je zagledal svoj narod Izraelcev, ki po pogansko časti zlato tele. ♦ Je vzvišen, izraz na obrazu kaže moč volje ter odločnost, silo in veličastnost Mojzesove postave, hkrati pa notranje dileme. ♦ Mojzes ima na glavi rožičke, kar je posledica napačnega prevoda hebrejske besede za svetniški sij v vulgati, latinskem prevodu Svetega pisma.
4	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Božanski Michelangelo, kot so ga imenovali že sodobniki, je veljal za vsestranskega umetnika, vendar se je imel predvsem za kiparja. ♦ Naročilo za grobnico oziroma mavzolej za papeža Julija II. je Michelangelo dobil leta 1505. Grobnica je bila načrtovana za novo cerkev sv. Petra v Rimu. Ker pa je papež leta 1513 umrl, se je načrt za grobnico še dvakrat spremenil. ♦ To je figura nadnaravne velikosti, ki si jo je Michelangelo zamislil kot enega izmed več kot štiridesetih kipov, ki naj bi krasili grobnico papeža Julija II. v cerkvi sv. Petra v Vatikanu. ♦ Michelangelova največja naročnika sta bila Lorenzo de Medici in papež Julij II., naročnik grobnice. ♦ Na začetku 20. stoletja je o Michelangelovem delu pisal psihoanalitik Sigmund Freud in v umetnostno zgodovino vpeljal psihoanalitični pristop. S tem je pokazal, da je umetnina poleg tega, da je estetsko delo, tudi sklop nezavednih notranjih impulzov. ♦ V skromnejši različici je bil Michelangelov nagrobnik v celoti dokončan šele leta 1545 s sodelovanjem drugih kiparjev. Zaradi sprememb in zavlačevanja so že sodobniki govorili o »tragediji nagrobnika«. ♦ Na Michelangelova kiparska in slikarska dela so še posebno vplivala srečanja z antično umetnostjo. Primerjal se je z antičnimi umetniki in jih je skušal preseči. ♦ Njegove upodobitve kažejo tipe ljudi, ne posameznikov. Viden je razpon od umirjenosti in harmonije izraza do ekspresivnih, tesnobo na obrazu izražajočih figur. ♦ Michelangelovo ustvarjalno načelo in izrazno sredstvo v pozni dobi naj bi bilo non finito in ta način upodobitve je tristo let pozneje posnemal francoski kipar Auguste Rodin. ♦ Na mladega Michelangela so vplivali zgodnjerenesanci kiparji, kot so Donatello, Ghiberti in Verrocchio.
5	<p>pet od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Obe kiparski umetnini sta obliki plastiki, izdelani iz enega kosa marmorja. ♦ Mojzes je v sedečem položaju, Jezus dobri pastir v stoječi sproščeni drži, v kontrapostu. ♦ Mojzes in Jezus dobri pastir sta klesana kipa, s podrobnostmi in anatomsko pravilno, iz zglajenega marmorja. ♦ Oba kipa poudarjata telesnost, njuni telesi sta upodobljeni v estetsko pravilnih razmerjih.

	<ul style="list-style-type: none">♦ Mojzesovo sedeče telo je veliko, orjaško, izraža odločnost, silo, močno voljo, Jezus je mladenič manjših dimenzij.♦ Mojzes je moški v zrelih letih, z brado in gostimi lasmi, pod desno roko drži tabli postave, Jezus je mladenič, čez desno ramo mu visi torba, na ramenih ima ovco.♦ Mojzesov obraz ima čustven izraz, Jezus je miren, stoičen.♦ Mojzes je biblijska oseba, je prerok, Jezus dobri pastir predstavlja ikonografski motiv, ki ponazarja Boga in božje ljudstvo – vernike.
6	♦ Kandidat primerjalno opredeli svoj osebni odnos do likovnih del v nalogi z utemeljitvijo.

Izpitna pola 2

6. naloga

EO	Rešitev
1	<p>štiri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Michelangelo Merisi da Caravaggio ♦ Poklicanje sv. Mateja ♦ kapela Contarelli, cerkev San Luigi dei Francesci, Rim ♦ 1599–1600 ♦ olje na platnu ♦ 322 x 340 / delo velikih mer ♦ barok
2	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Prizor je razdeljen na dva dela. Stoječi osebi na desni zarisujeta pokončen, osebe za mizo pa vodoraven pravokotnik. Obe skupini povezuje Kristusova kretnja. ♦ Kompozicija je rahlo diagonalna. Ustvarjajo jo močan snop svetlobe, postavitve figur in Kristusova kretnja. ♦ Prizor se dogaja v temnem nedoločljivem prostoru, kjer je pri upodobitvi pohištva in okna uporabljena linearna perspektiva. ♦ Prostor je neomejen. ♦ Telesnost je plastična. Konture so jasne, le ponekod se figure stapljajo z ozadjem (npr. Kristus). ♦ Figure so zelo razgibane, zlasti njihove kretnje. Zato ustvarjajo dinamično kompozicijo. ♦ Morfološki slog je med realizmom in naturalizmom. ♦ Barve so tople, prevladujejo rjavkasti, rumeni in rdeči toni. Izrazit je svetlo-temni kontrast. ♦ Svetloba prihaja iz desnega zgornjega kota in osvetljuje osebe le s te strani. ♦ Svetlobni žarek je močan, jasen, usmerjen ter ustvarja močan in dramatičen kontrast med svetlobo in senco – chiaroscuro. ♦ Drugo svetlobno središče je Jezus. Rahla svetloba prihaja tudi skozi naslikano okno.
3	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Gre za upodobitev svetopisemskega dogodka iz Nove zaveze, ko je Jezus za svojega apostola poklical še Levija (pozneje Mateja). Upodobljen je najbolj dramatičen trenutek, ko Jezus pokaže na dacarja Levija, ki sedi za mizo in prešteva dnevni izkupiček. Ta se presenečeno obrne k Jezusu in pokaže nase s prstom, kot bi hotel reči: »Kdo, ali jaz?« ♦ Svetopisemski prizor je postavljen v eno od krčem, ki jih je slikar sam rad obiskoval. ♦ Slikar je ta dogodek upodobil kot dramatičen prizor iz krčme/urada, kot sodoben žanrski prizor. ♦ Naslikane osebe so vsakdanji ljudje, obiskovalci gostiln. ♦ Močan žarek svetlobe ima tudi globoko duhovno sporočilo. ♦ Dve osebi za mizo sta še naprej zatopljeni v preštevanje denarja, kar pomeni, da nimata možnosti za večno življenje. ♦ Jezusova kretnja je ukazovalna, vzdušje je napeto. ♦ Slikar je poskušal poudariti človeške značaje. Poudarek je na človeški plati apostolov, hkrati pa je zaradi svetlobe čutiti tudi božansko navzočnost. ♦ Sporočilo slike je jasno: kristjani morajo odgovoriti na Kristusov klic, kakor je to storil Levi.
4	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Slika je bila eno izmed treh velikih platen za kapelo Contarelli. Naročil jih je francoski kardinal Matthieu Cointrel za cerkev francoske skupnosti v Rimu. Drugi dve sliki sta Sv. Matej in angel ter Mučeništvo sv. Mateja. Vse slike se glede na svetlobo in prostor v cerkvi med seboj dopolnjujejo. ♦ Gre za prvo veliko naročilo slikarju, potem ko je po preselitvi iz Milana v Rim živel v revščini. ♦ S temi slikami je tako rekoč čez noč zaslovel in postal najbolj iskan slikar verskih prizorov v Rimu. ♦ Vpliv poznorenesančnih slikarjev Tiziana, Tintoretta, Michelangela (Kristusova kretnja). ♦ Slikar je slikal po živih modelih, ki so bili navadni ljudje z ulice. ♦ Slikar je po svetopisemskem motivu slikal sodobno življenje tako, kot je: stvarno, neposredno in čutno. ♦ Razpoloženje na sliki se ujema z duhom protireformacije. ♦ Slikar je bil kljub naturalizmu v nekaterih krogih zelo cenjen in priljubljen.

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Slikar ni imel lastnih učencev, imel pa je veliko posnemovalcev (posnemali so zlasti njegov chiaroscuro), npr. Orazio in Artemisia Gentileschi ter t. i. caravaggisti širom po Evropi. Po njem so se zgledovali še Velázquez, Rembrandt in Rubens. ♦ Kritiki so trdili, da je uničil klasične vrednote italijanskega slikarstva. ♦ Slikar je vpeljal motiv žanra in slikanje vsakdanjika. ♦ Slikar je bil značajsko zelo prepirljiv in nasilen. Ker je nekoga ubil, je zbežal iz Rima in preostanek življenja preživel na begu. Nekaj časa je živel pod zaščito malteških vitezov.
5	<p>pet od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Prvo delo je monumentalna oltarna slika v cerkvi, drugo je umetnina srednjega, kabinetnega formata. Obe umetniški deli sta naslikani v tehniki olja na platnu. ♦ Prvo delo je javno delo v kapeli cerkve, drugo pa je bilo namenjeno zasebni rabi. ♦ Obe deli prikazujeta biblični motiv iz Nove zaveze, postavljen v čas nastanka slike: Poklicanje sv. Mateja poteka v notranjščini krčme, kjer za mizo sedijo možje, oblečeni po baročni modi, Križani pa je privid v jesenski krajini, kot ga v svoji molitvi doživijo bretonske kmetice v narodnih nošah. Medtem ko prvi prizor deluje prepričljivo in na videz vsakdanje, je drugi nerealističen, podoba nekega videnja, zamaknjenja. ♦ Na obeh delih je biblični motiv upodobljen kot žanr. ♦ Prizorišče na prvem delu je interier, slabo osvetljen kletni prostor (morda krčma) in deluje resnično, prizor na drugem delu pa je oblikovan domišljjsko, poenostavljena jesenska krajina naj bi bila v Bretanji. ♦ Prva umetnina je naturalistična, drugo idealistična. ♦ Prostor na prvem delu je upodobljen z linearno perspektivo, svetlobo in postavitvijo figur. Prostor na drugem delu je v treh planih, prevladujeta ploskovitost in stilizacija. ♦ Na prvem delu so osebe plastično oblikovane (tonska modelacija), na drugem delu pa ploskovito (figure so poenostavljene, njihova telesa so anatomsko nepravilna, s senčenjem je le rahlo poudarjena plastičnost). ♦ Protagonisti na prvem delu so individualizirani, vsak ima drugačen izraz na obrazu (mirni Jezus, začuden učenec), obrazi na drugem delu so poenostavljeni in brezizrazni, saj ne gre za upodobitev trenutnega dogodka, ampak simbolnega videnja. ♦ Na prvem delu so nekatere konture (obrisne linije) zabrisane, na drugem delu pa so konture zelo jasne in izrazite, zato upodobitev spominja na srednjeveške vitraje. ♦ Kompozicija na prvi sliki je rahlo diagonalna. Na drugi pa je kljub Križanemu rahlo asimetrična, togo in ravno Kristusovo telo je v nasprotju z valovitimi obrisi krajine in ženskih likov. ♦ Na prvem delu je uporabljen chiaroscuro (kontrast med svetlobo in senco): svetloba v močnem snopu pada v prostor iz zgornjega desnega kota in osvetljuje skupino moških ob mizi, na drugem delu pa je svetloba povsem enakomerna. ♦ Na prvem delu so uporabljene zemeljske barve (predvsem rjavi toni in nekaj rdeče), na drugem delu pa prevladujejo osnovne barve (rumeni, rdeči in modri toni) – rumena barva Križanega je nerealistična. ♦ Prizor na prvem delu je dramatična in dinamična upodobitev trenutka, na drugem pa imamo občutek zamaknjenja, daljše molitve in videnja, prizor se zdi statičen.
6	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Kandidat primerjalno opredeli svoj osebni odnos do likovnih del v nalogi z utemeljitvijo.

7. naloga

EO	Rešitev
1	<p>štiri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Ivana Kobilca ♦ Poletje ♦ 1889–1890 / druga polovica 19. stoletja ♦ olje na platnu ♦ 180 x 140 cm, delo srednje velikosti ♦ Narodna galerija, Ljubljana ♦ realizem
2	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Na sliki je pet oseb, tri osrednje in dve stranski: mlada ženska, deček in deklica ter dva dečka v ozadju.

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Tri osrednje figure so postavljene v piramidalni kompoziciji nekoliko levo od sredine in predstavljajo jedro slike. Kompozicijo dopolnjujeta dečka v ozadju. ♦ Slikarka je izbrala pokončen format, ki je primeren za figuralno sliko, za krajinsko bi bil ustrežnejši ležeč pravokotnik. ♦ Vrsta likovnih elementov pripomore k učinku prostorskega poglobljanja (travnik v ospredju, ki se diagonalno nadaljuje do dveh tretjin desnega roba slike, za njim ograja in za njo drevje, ki sega do zgornjega roba slike, tako da neba ne vidimo). ♦ Dolg, poševno postavljen lesen plot sliko predeli na temnejšo desno spodnjo in svetlejšo levo zgornjo polovico ter poveže dogajanje v ospredju z ozadjem, saj zariše diagonalo skozi prostor. ♦ Dečka, ki se skupini približujeta iz ozadja, sta v skladu z linearno perspektivo izrazito pomanjšana, s čimer se občutek poglobljenega prostora še poveča. ♦ Visoko očišče je postavljeno ob zgornji rob ograje na desni strani. ♦ Uporabljena je tudi barvna perspektiva; temnejši toni iz ozadja so uravnoveženi z odtenci svetlo zelene na osončenih poljih v ospredju. Madeži zelene, ki kot vzorec prepredajo celoten pravokotnik slike, ustvarjajo učinek ploskovite slike v nasprotju z učinkom poglobljanja. ♦ Vsi upodobljeni liki so polnoplastični, tridimenzionalni, realistični. ♦ Detajli obeh dečkov v ozadju so zelo natančno naslikani, kar ni skladno z velikim globinskim izrezom prostora, ki ga slika prikazuje, saj bi morali biti odmaknjeni detajli zamegljeni. ♦ Natančne risarske poteze, s katerimi je slikarka oblikovala figure in cvetje v kiti, se pri okolici in svetlobnih učinkih nekoliko zmeščajo ter so bolj pastozne.
3	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Motiv je žanrski, ker so osebe znane, lahko govorimo o portretnem žanru. ♦ Pred nami je predstavljen poletni počitniški prizor v prijetnem razpoloženju na podeželskem vrtu v svežih odtenkih zelenja. ♦ Mlada ženska, sedeča na klopi, je mestna gospodična v podeželskem okolju, prijazno se igra z vaškimi otroki in plete kito cvetja. ♦ Z rahlim zamikom iz središčne osi nam slikarka sporoča, da slika ni samo skupinski portret treh oseb, temveč tudi razpoloženska krajina. ♦ Ženska je slikarkina sestra Fani, tudi otroka sta slikarkina sorodnika, bratranec Blekov Janezek in njegova sestra Katrica. ♦ Prizor se dogaja v idiličnem naravnem okolju, vse je pregledno, varno in prikupno. Enostavno oblikovani vrtni arhitekturni elementi, ograja in klop nam orišejo videz podeželskega vrta. ♦ V ta prostor je iz tujega okolja prišla mladenka, ki se s svojo meščansko obleko od tega prizorišča razlikuje. ♦ Prikazan je trenutek vrnitve v domače okolje, sentimentalni in srečni, vendar z očitnimi sledmi odtujenosti od tega sveta. ♦ Pred nami je alegorija poletja, časa, ko je sonce na vrhuncu moči, ko vse cveti in obrodi sadje.
4	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Kobilca se je na sliko Poletje pripravila tako, da je sama posnela štiri fotografije. ♦ Z uporabo fotografije je pokazala, da brez zadržkov sprejema moderne tehnične novosti. ♦ Slika je nastajala med počitnicami na materinem domu v Podbrezju v dveh poletjih, 1889 in 1890. ♦ To obdobje je bilo prelomen čas, ko je prejšnjo prevlado rjavih tonov nadomestila moderna svetla paleta, ki so jo zaznamovali plenerizem in impresionistične svetlobne raziskave. ♦ S to sliko se je leta 1891 predstavila na pariškem Salonu. ♦ Ivana Kobilca je bila v svojem času najuspešnejša slovenska umetnica, ki je prekašala tudi moške kolege. ♦ Večkrat je razstavljala na uglednem pariškem Salonu in postala pridružena članica francoskega nacionalnega društva lepih umetnosti. ♦ Večino časa je živela in delala v evropskih prestolnicah (Dunaj, München, Pariz, Berlin, Sarajevo), v Ljubljano se je vrnila šele ob izbruhu 1. svet. vojne.
5	<p>pet od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Vsebina obeh del je posvetna. Na prvi je krajina oziroma žanr oziroma alegorija poletja, drugo delo je žanr in krajina. ♦ Na obeh slikah je predstavljena skupina figur v naravi. ♦ Na prvi sliki so predstavljeni resnični ljudje (slikarkini sorodniki), na drugi slik so naključni sprehajalci na pariškem otoku.

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Prvo delo je iz obdobja realizma z nekaterimi elementi impresionizma, drugo delo je iz obdobja postimpresionizma (pointilizem). ♦ Prvo delo ima zelo pastozne nanose čopiča, drugo delo s komplementarnimi barvami raziskuje nove prijeme v uporabi barv, ki so nanesene s pikicami. ♦ Na prvi sliki so konture zabrisane, na drugi sliki so konture jasne. ♦ Na obeh slikah je narava obarvana s sončnimi žarki, z naravno sončno svetlobo. ♦ Obe sliki sta slikoviti. ♦ Prvo delo ima piramidalno in diagonalno kompozicijo, druga slika ima premišljeno kompozicijo po načelu zlatega reza. ♦ Na obeh delih so barve zelo žive. ♦ Na prvem delu je vtis globine ustvarjen s pomočjo linearne perspektive (ograja), s postavitvijo figur ter barvno in zračno perspektivo, na drugi sliki pa s pomočjo linearne perspektive. ♦ Ivana Kobilca je sliko naslikala po fotografiji, Seuret je na upodobitvi Nedeljskega popoldneva na otoku La Grande Jatte upošteval sodobna znanja optike in vidnih zaznav. ♦ Na prvi sliki je prikazano veselo, igrivo razpoloženje, na drugi sliki je sproščeno razpoloženje ob druženju.
6	♦ Kandidat primerjalno opredeli svoj osebni odnos do likovnih del v nalogi z utemeljitvijo.

8. naloga

EO	Rešitev
1	<p>štiri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Mark Rothko ♦ Številka 8 ♦ 1952 (sredina 20. stoletja ali kmalu po 2. svetovni vojni) ♦ olje na platnu ♦ 205,1 x 173 cm (večje mere) ♦ zasebna last, ZDA ♦ abstraktni ekspresionizem (tudi ameriški povojni modernizem)
2	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Slika je zasnovana izjemno preprosto. Njen format pokončnega pravokotnika, ki se že približuje kvadratu, členijo ležeči pravokotniki, dva večja, spodnji rdeči in zgornji beli, ter več ožjih v sredini, ki se spreminjajo v črte. ♦ Pravokotniki se zdijo, da so naloženi drug na drugem, saj vsako od naslikanih plasti, podlago v bež barvi in nanjo naložen rumeni pravokotnik zaznamo, kako pronica skozi zgornje plasti barve. ♦ Te učinke je slikar dosegel s slikanjem z lazurnimi nanosi. V zgodnjem obdobju se je Rothko veliko ukvarjal z akvarelom, za katerega je značilno prav pronicanje spodnjih skozi zgornje barvne opne. ♦ Rothko praviloma uporablja barve, ki so si blizu v tonskih vrednostih. S tem doseže blago premikanje očesa, saj bi svetlo-temni kontrast preveč razbil slikovno harmonijo. Tudi oblike niso strogo geometrično urejene, temveč so mehko zaključene, podobne so oblačkom, tako da njihov rob neenakomerno prehaja v podlago. ♦ Kompozicija je zelo značilna za Rothkovo slikarstvo, saj se razen na nekaj slikah, ko je pravokotnike na sliki obrnil v pokončni smeri, skoraj ni oddaljil od ležečih pravokotnikov barvnih polj na pokončnem pravokotniku slike. Tako je ustvarjal kompozicije, pri katerih sta vodoravna in navpična smer v ravnotežju. ♦ Moč barve se zaradi različnega presevanja spodnjih plasti v vsakem detajlu spreminja ter pozornega gledalca vodi od vtisa hipnosti do popolnega prevzetja in stapljanja s sliko. ♦ Čeprav je slika naslikana ploskovito, daje vtis razširjenega prostora.
3	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ V Rothkovem delu so oblikovne značilnosti tesno prepletene z vsebinskimi, čeprav dobimo vtis, da je vsebina njegovih del predvsem likovna. ♦ Če se vživimo v vlogo gledalca njegovih slik, si lahko zamišljamo, kako se pred nami, ko zremo v sliko, odpirajo vedno nova barvna obzorja, ki jih predstavljajo ležeči pravokotniki, naplasteni na sliki in naloženi od njenega spodnjega do zgornjega roba.

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Rothkove slike so praviloma velikih mer, s čimer jim dejansko uspe, da se gledalec počuti, kakor da bi se potopil v bazenu obarvane svetlobe. Z nasičenimi pigmenti slika žari in seva v prostor okrog sebe ter tako ustvarja močno čustveno razpoloženje. Zaradi spreminjajoče se svetlobe in utripajočih barv Rothkova velika platna učinkujejo, kakor da bi bila v nenehnem gibanju. Materialnost je premagana, slika deluje kot vrata v novo resničnost, višjo stopnjo zavesti. ♦ Rothkova dela nimajo povednih naslovov, ki bi označevali predmetno snov. Večino svojih del je poimenoval z barvami ali številkami. ♦ Kljub prevladujoči vlogi oblike in barve na sliki je rad poudarjal, da v njegovem delu razmerje med obliko in barvo sploh ni v ospredju. Vse, čemur se je hotel posvečati kot slikar, tako pravi sam, je, kako izraziti osnovna, najgloblja človeška čustva, tragičnost, ekstatičnost ali pogubljenje. ♦ Njegove slike na gledalce učinkujejo na čustveni ravni in jih lahko pripravijo do izjemnih čustvenih stanj, da doživijo kakšno spoznanje ali se zjočejo pred njimi.
4	<p>tri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Slikarji Rothkove generacije so poudarjali, da je bistveno poglobljanje navznoter, v same sebe, ne pa kritično ali povzdigujoče opazovanje in odslikavanje sveta in družbe okoli nas. ♦ To je slika, namenjena kontemplaciji. Rothko je želel, da bi svet, ki ga ogrožajo katastrofe, našel v njegovih delih mirnost, odmaknjenost in možnost transcendence. V 20. stoletju so neverujoči umetniki ustvarjali najbolj posvečene slike za sodobnega človeka. ♦ Rothko je zahteven do gledalca svojih slik, meni, da njegove slike niso za vsakogar, temveč samo za tiste, ki so se pripravljene dovolj poglobiti v slikarsko izkušnjo. Slika ustvarja tako imenovani vmesni prostor, ki zaobjame gledalca in mu ponuja posvečeno duhovno oziroma mistično doživetje barvnih ploskev in odnosov med barvami. ♦ Rothko je pomemben predstavnik abstraktnega ekspresionizma, ki velja za prvo umetnostno smer, s katero so ZDA po drugi svetovni vojni postale velesila tudi na kulturnem področju. Sodeloval in razstavljal je z drugimi slikarji, npr. Jacksonom Pollockom in Barnettom Newmanom. ♦ V tej slogovno precej neenotni umetnostni smeri je Rothko pionir med slikarji barvnega polja, slikarstva razporejanja barve v velikih barvnih ploskvah. ♦ Nanj je vplivalo nadrealistično slikarstvo, ki se je veliko ukvarjalo z nezavednimi plastmi človeške psihe. ♦ Na njegovo delo so vplivali še judovska in krščanska vera, starodavni miti, obredi, psihoanaliza ter grška in shakespearjanska tragedija. ♦ Rojen je bil v Rusiji, današnji Latviji, in leta 1913 je z družino emigriral v ZDA. Izviral je iz judovske vere, kot slikar je bil samouk, učil se je tako, da je v New Yorku obiskoval razstave in ateljeje ameriških slikarjev. ♦ Najprej je slikal človeške figure, nato pa se je usmeril v abstraktno slikarstvo. ♦ Obdobje med letoma 1947 in 1950 je bilo odločilno za izoblikovanje Rothkovega umetniškega izraza, ko so se njegove slike umirile v preprosti kompoziciji drug nad drugim lebdečih nekaj pravokotnikov. Do leta 1958 so v Rothkovem opusu prevladovali žareče barve, potem je njegova paleta precej potemnela; namesto rdeče, oranžne in rumene je začel uporabljati rjavo, črno in olivno zeleno. ♦ V Sloveniji je močno vplival predvsem na delo Gustava Gnamuša.
5	<p>pet od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Obe deli sta pomembni v zgodovini abstraktnega slikarstva: Kandinski velja za »očeta abstraktne umetnosti«, Rothkovo slikarstvo pa pomeni vrhunec razvoja abstraktnega slikarstva, kakor ga je zastavil Kandinski. ♦ Rothkovo delo spada v abstraktni ekspresionizem, delo Kandinskega pa v nemški ekspresionizem. ♦ Obema deloma je skupna abstraktnost. Prvo delo je popolnoma abstraktna slika, brez konkretne zgodbe ali sporočila, drugo delo pa še izhaja iz neke zgodbe; izhodiščni figuralni motiv je že precej abstrahiran, vendar ga še lahko prepoznamo, če se dovolj potrudimo. ♦ Obe deli izražata občutja umetnika prek likovnih elementov, gledalca nagovarjata zlasti z barvo. ♦ Na obeh slikah so barve zelo intenzivne, močne, žareče, nanesene na platno v ploskovitih barvnih lisah. ♦ Obe deli učinkujeta zelo ploskovito. ♦ Kompozicija prvega dela je umirjena, spokojna, kompozicija drugega dela pa je bolj razgibana, bolj energična.

	<ul style="list-style-type: none">♦ Prvo sliko tvori manjše število večjih barvnih polj, načeloma iste (pravokotne) oblike. Drugo sliko tvori večje število barvnih lis, ki so manjše in raznolikih oblik.♦ Na prvi sliki je manj barv, te so med sabo precej poenotene. Na drugi sliki naletimo na več različnih barv, ki med sabo tvorijo tudi barvne kontraste.♦ Obe deli učinkujeta predvsem prek likovnih elementov, konkretna vsebina je nepomembna ali pa je sploh ni. To se kaže že v naslovih del: Kandinski je naslov prevzel iz glasbe (»kompozicija«), Rothko pa je svojo sliko preprosto oštevilčil (»številka 8«).♦ To pa še ne pomeni, da deli ne premoreta prav nobene vsebine. Nasprotno, oba slikarja sta svojim abstraktnim delom pripisovala duhovno vrednost. Oba sta si prizadevala, da bi prek barve v gledalcu vzbudila občutje poduhovljenosti, ga spodbudila h kontemplaciji.
6	<ul style="list-style-type: none">♦ Kandidat primerjalno opredeli svoj osebni odnos do likovnih del v nalogi z utemeljitvijo.